

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner

Bardu 2017-2019

Innhold

1. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2017-2019 Bardu kommune	2
1.1 Arbeidsgruppen	3
1.2 Prosessen.....	3
1.3 Aktuelle lover	3
2. Hva er Vold?	4
2.1. Ulike typer vold:	4
2.2 Fysisk avstraffelse (oppdragervold).....	5
3. Hva er nære relasjoner?.....	5
4. Konsekvenser av vold	5
5. Om plikt til å melde til barneverntjenesten og anmeldelse til politiet	6
6. Utsatte grupper	7
6.1 Eldre.....	7
6.2 Psykisk utviklingshemmede.....	7
6.3 Rusavhengige.....	8
6.4 Flyktninger og asylsøkere	8
6.5 Partnervold.....	8
7. Statistikk/Omfang.....	9
7.1 Omfang Nasjonalt.....	8
7.2 Omfang Bardu kommune	9
7.2.1 Statistikk fra Politiet	10
8. Tjenester i Bardu kommune	11
8.1 Kommunale tjenester:.....	11
9. Mål.....	12
9.1 Nasjonale mål	11
9.2 Bardu kommunes mål	12
10. Tiltak for å nå de kommunale mål.....	13
11. Evaluering og rullering av plan	15
Andre tjenester:	16
Referanser/Kilde.....	16

1. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2017-2019 Bardu kommune

Regjeringen har gjennom Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017: «Et liv uten vold» satt fokus på at vold i nære relasjoner har et betydelig omfang og er et alvorlig samfunns og helseproblem. Arbeidet med en kommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner følger opp regjeringens satsing og er kommet i gang gjennom et samarbeid mellom Bardu kommune og politirådet. Flere statlige meldinger og handlingsplaner mot vold i nære relasjoner er kommet de siste årene.

Vold i nære relasjoner skaper utrygghet, kan medføre helseskader, tap av velferd, begrenser den enkeltes livsutfoldelse og mulighet for aktiv samfunnsdeltakelse. Vold i nære relasjoner er straffbare handlinger i strid med norsk lov og grunnleggende menneskerettigheter. I tillegg til de store konsekvensene for den enkelte, har vold i nære relasjoner også store samfunnsøkonomiske kostnader i form av økte behov for hjelpetiltak i skolen, psykisk og fysisk helsehjelp, barneverntiltak, krisesentertilbud, sosialhjelp og økte behov for politiresurser. Det er et offentlig ansvar å bidra til å forebygge og hindre vold i alle grupper av befolkningen.

Denne kommunale handlingsplanen har som utgangspunkt at alle som utsettes for vold i nære relasjoner skal ivaretas. Det vil imidlertid rettes noe ekstra fokus mot barn og unge da dette er en særlig sårbar gruppe.

Barn og ungdom som opplever vold og overgrep kan preges livet ut. Med god forebyggende hjelp, behandling og støtte kan en bidra til at skaden blir mindre. Barn og ungdom skal ha trygge og gode liv. Alle skal ha mulighet til å bli sett, delta og utvikle seg i sitt oppvekstmiljø. Ingen skal utsettes for vold eller overgrep. Slike handlinger er brudd på norsk lov. Godt foreldreskap gir trygge barn, derfor er hjelp og støtte til foreldre viktig. Hvis omsorgen hjemme svikter, skal hjelpeapparatet være tidlig på plass. Barnets beste skal alltid stå i sentrum. Bekjempelse av vold og overgrep er ikke en privatsak. Alle som møter barn og ungdom i sitt daglige virke, må våge å stille vanskelige spørsmål, og lytte til historien som kommer fram. I disse møtene er kunnskap viktig, til å se og fange opp når barn og unge kan ha vært utsatt for vold og overgrep. Ledere og ansatte i Politiet og Bardu kommune har et særlig ansvar til å handle når det er grunn til å tro at et barn eller en ungdom er utsatt for vold eller overgrep. Alle kan gjøre en forskjell i utsatte barn og ungdoms liv. Det finnes ingen unnskyldning for å se en annen vei (Tiltaksplan «En god barndom varer livet ut»).

For det kommunale planarbeidet har disse dokumentene vært sentrale:

- «Et liv uten vold» Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017
- «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner» Stortingsmelding 15, 2012-2013
- «Barndommen kommer ikke i reprise» Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom 2014-2017
- «En god barndom varer livet ut» Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom 2014-2017
- «Familien – ansvar, frihet og valgmuligheter», St.meld. 24, 2015 - 2016

1.1 Arbeidsgruppen

Rådmannen i Bardu kommune opprettet arbeidsgruppe for utarbeidelse av planen i september 2016. Medlemmene av arbeidsgruppen har vært: Leder barneverntjenesten Elin Strand, helsesøster Trude Tønseth Nesholen, Politiet v/John Kåre Granheim og Katrine Grimnes, Enhetsleder Inger Linaker(leder), Fagleder flyktningetjenesten Elin Neramo(sekretær), Avdelingsleder bo og oppfølging Alvilde G. Strømsmo og avdelingsleder i Pleie og omsorg Ann-Hege Kårsten.

1.2 Prosessen

Arbeidsgruppen har hatt 6 møter. Handlingsplan har vært sendt på høring internt i kommunen, Midt Troms krisesenter, Politiet, PPT, BUP og RVTS Nord. Det kom inn 2 høringsuttalelser. Arbeidsgruppen har på bakgrunn av innspill gjort noen endringer i høringsutkastet til handlingsplan mot vold i nære relasjoner

Handlingsplan blir lagt fram for politisk behandling høst 2017.

1.3 Aktuelle lover

Etter norsk lov er kommunen forpliktet til å gi sine innbyggere et forsvarlig tjenestetilbud, dette gjelder også voldsutsatte. Aktuelle lover er: Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, Lov om folkehelsearbeid, Lov om barneverntjenester, Lov om Barn og foreldre, Lov om kommunale krisesentertilbud, Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen.

I denne handlingsplan er det valgt å fremheve utdrag av folkehelseloven og FNs konvensjon om barnets rettigheter.

Folkehelseloven§4: «Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen».

Barnekonvensjonens artikkel 19:

1. «Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk og psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet».

2. «Slike beskyttelsestiltak bør omfatte effektive prosedyrer for utforming av sosial programmer som yter nødvendig støtte til barnet og til dem som har omsorgen for barnet, samt andre former for forebygging, påpeking, rapportering, viderehenvisning, undersøkelse, behandling og oppfølging av tilfeller av barnemishandling som tidligere beskrevet og, om nødvendig, for rettslig oppfølging».

2. Hva er Vold?

Ofte tenker man på vold som bruk av fysisk makt for å skade noen, men for å forstå volden som fenomen er det viktig å vite at volden ikke bare dreier seg om fysiske, synlige angrep. Volden dreier seg også om andre, mindre synlige krenkelser, som kan medføre like store psykiske skadevirkninger. Definisjonene på vold er mange, og en som er mye brukt, både i Norge og internasjonalt, er Per Isdals definisjon:

«Vold er enhver handling rettet mot en annen person som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutter å gjøre noe den vil» (Stortingsmelding 15 «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner»; Isdal, 2000).

2.1. Ulike typer vold:

Fysisk vold – holde, dytte, riste, klype, slag, spark, lugging, ørefik, kvelertak, biting, binde noen, brennmerke noe, fysisk hindre noens bevegelsesfrihet, slå med/kaste en gjenstand på noen eller bruk av våpen.

Seksuell vold – trakassering, krenkelse, presset til å utføre uønskede seksuelle handlinger, utsatt for voldtekt eller for voldtektsforsøk, seksuell tortur.

Materiell vold – er rettet mot ting eller gjenstander, slå inn dører, vegger, vinduer, kaste og rasere inventar, knuse og ødelegge gjenstander eller rive i stykker klær. Særlig hvis det tidligere har vært utøvd fysisk vold, vil den materielle volden virke skremmende og lammende.

Psykisk vold – alle måter å skade, skremme og krenke. Styre og dominere andre ved hjelp av en bakenforliggende makt eller trussel, degraderende og ydmykende atferd, kontroll, utagerende sjalusi, isolering og emosjonell vold. Psykisk vold kan også være mangel på handling, for eksempel taushet, neglisjering og å isolere noen/utestenging.

Latent vold – vold som virker i kraft av sin mulighet. Muligheten for vold blir styrende for den voldsutsattes atferd uten at det foreligger en aktiv aggressiv atferd. Det å ha opplevd vold gjør at den voldsutsatte vet at det kan skje igjen (Stortingsmelding 15 «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner»; Isdal, 2000).

Økonomisk – når den ene parten nektes å ha kontroll over egen eller felles økonomi.

Digital vold – trusler og trakassering via meldinger, overvåking og kontroll via mobiltelefon eller sosiale medier, eller stygge meldinger postet på nett.

Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse – Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er tema som er spesielt kulturelt betinget og som krever spesifikk kompetanse av den som skal håndtere den. Regjeringen har derfor utarbeidet en egen handlingsplan: *Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013-2016)*.

2.2 Fysisk avstraffelse (oppdragervold)

Forskning viser at barn som blir utsatt for fysisk avstraffelse i barndommen, har økt risiko for å utvikle atferdsvansker og psykiske lidelser. I hvor stor grad fysisk avstraffelse skader barn, avhenger av alvorlighetsgrad og frekvensen av avstraffelsen, samt graden av varme i samspillet mellom foreldre og barn.

3. Hva er nære relasjoner?

Nære relasjoner kan forstås på ulike måter, men i straffelovens § 282, den såkalte familievoldsparagrafen, defineres paragrafens virkeområde som: *«den siktedes tidligere eller nåværende ektefelle eller samboer, den siktedes slektning i rett nedstigende linje eller tidligere eller nåværende ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje, den siktedes slektning i rett oppstigende linje, noen i vedkommende husstand, eller noen som den siktede har i sin omsorg»*. Denne forståelsen av nære relasjoner er altså primært avgrenset til den vanlige kjernefamilien og rett nedadgående eller oppadgående slektslinjer, men kan også omfatte personer som inngår i husstanden, eller som vedkommende har et emosjonelt eller familiært forhold til.

4. Konsekvenser av vold

Konsekvensene av vold i nære relasjoner kan være gjennomgripende både for den voldsutsatte. Volden har større konsekvenser enn den umiddelbare skaden den forårsaker. Vold i nære relasjoner kan gjøre tilknytningen til arbeidsliv og skolegang vanskelig. I noen tilfeller kan hensynet til å beskytte barn mot overgrep, gjøre det vanskelig å delta i arbeidslivet. Økonomisk avhengighet av voldsutøver vil også medføre større vansker med å bryte ut av et mishandlingsforhold.

Forskning har vist at barn i familier der det forekommer vold mellom voksne, på ulike måter erfarer og er bevisst på den volden som finner sted. Barn kan oppleve volden gjennom å se og/eller høre at en av foreldrene blir slått. De kan også møte konsekvensen av volden gjennom knuste møbler, blåmerker eller andre skader og/eller psykiske reaksjoner som en foreldre har fått som følge av volden. Barna har liten mulighet for å unngå volden på egenhånd. De har ingen steder å gjemme seg, ofte ingen steder å gå dersom ikke noen utenfor familien involvere seg. Dette gjør barna spesielt sårbare.

Vold i nære relasjoner påvirker barns oppvekstvilkår, ikke bare på grunn av de skadelige virkningene av volden i seg selv, men også fordi volden kan påvirke en forelders mulighet til å gi tilstrekkelig omsorg til barnet og til å være en god forelder. Allerede i mors liv risikerer barnet å påvirkes negativt av volden. Små barn befinner seg ofte fysisk nær sine omsorgspersoner og er derfor i en spesielt utsatt situasjon. Yngre barn kan ha større risiko for å oppleve volden og for å vise negative reaksjoner, ettersom de har vanskeligere for å fysisk distansere seg fra voldsepisoden, og for å forstå og sette ord på det de opplever. Et lite barn er i stor grad avhengig av omsorgspersonens fysiske og psykiske omsorg, og når denne omsorgen svikter kan implikasjonene bli spesielt stor. Omfanget av skaden barnet får påvirkes blant annet av barnets nærhet til volden, hvor grov volden er, hvor ofte den forekommer, tidligere opplevelser av aggresjon og konflikt, og om det finnes andre voksne som kan beskytte eller støtte barnet.

Studier har vist at vold og seksuelle overgrep mot barn kan resultere i betydelig psykisk symptomer som PTSD (posttraumatisk stress syndrom) og andre angstlidelser, depresjon og atferdsvansker. Hvis disse ikke behandles på en god måte, kan vanskene bli kroniske og vare inn i voksen alder.

Man finner også en sammenheng mellom traumatisering i barndommen og en rekke tilstander som kan vise seg i voksen alder, som rusmisbruk, ulike personlighetsforstyrrelser, spiseforstyrrelser, angst og depresjon, hjerte- og karlidelser, immunologiske lidelser og seksuelle vansker. Barn som har blitt traumatisert, kan ha konsentrasjonsvansker og høy indre uro.

Hvilken følelsesmessig tilknytning barnet har til overgriper, har stor betydning for hvordan traumet oppleves og hvilke reaksjoner barnet kan få. Relasjonstraumer er traumer påført barnet av en omsorgsperson eller en som står barnet nær. Disse traumene er spesielt skadelige for barn.

Det er en betydelig variasjon i symptombildet til volds- og overgrepsutsatte barn. Symptomer og skadevirkninger avhenger av en rekke faktorer, som barnets alder da overgrepene begynte, om overgrepet er fremtvunget med trusler eller vold, overgrepets art, hyppighet og varighet. Videre vil barnets psykiske helse og utviklingsnivå ha betydning, likesom den støtte barnet får fra foreldre og omsorgspersoner som ikke er involvert i overgrepene. Det følelsesmessige klimaet i familien er viktig for barnets strategier for å mestre situasjonen (Strategi «Barndommen kommer ikke i reprise»).

5. Om plikt til å melde til barneverntjenesten og anmeldelse til politiet

Helsepersonell og ansatte i skolen har et personlig og selvstendig ansvar og plikt til å melde i fra ved mistanke om vold og/eller overgrep mot barn. Barnevernloven § 6-4 annet ledd;

«Offentlige myndigheter skal av eget tiltak, uten hinder av taushetsplikt, gi opplysninger til kommunens barneverntjeneste når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.» Det kan være straffbart og ikke melde i fra til barneverntjenesten.

Når en er usikker på om en har tilstrekkelig grunnlag for å melde saken til barneverntjenesten skal helsepersonell, ansatte i barnehage, skole eller annen virksomhet søke råd/konsultasjon. Haster det å få en avklaring skal barneverntjenesten kontaktes umiddelbart. Ellers kan en søke råd hos Konsultasjonsteamet ved Statens Barnehus i Tromsø.

Dersom barneverntjenesten får kjennskap til at et barn kan være utsatt for vold eller seksuelle overgrep, vurderer man alltid om det er grunnlag for å anmelde forholdet til politiet. Politiet etterforsker, sikrer bevis og oppretter sak. Politiet og barneverntjenesten samarbeider om når det skal gripes inn i familien. Hvorvidt en sak skal anmeldes avhenger av om dette anses å være «til barnets beste» (jf bvl § 4-1) og/eller dette fremmer barneverntjenestens arbeid (jf bvl § 6-7, 3. ledd). Når det gjelder ansvar for å avverge nye straffbare handlinger har enhver en avvergeplikt i henhold til straffelovens § 139.

6. Utsatte grupper

Det er flere grupper som antas å være særlig utsatt for vold. Vi vil i det følgende beskrive dette nærmere.

6.1 Eldre

Verdens helseorganisasjon WHO slår fast at 4-6 % av eldre, over 65 år, daglig blir utsatt for vold og overgrep (Jonassen W, Sandmoe A. Overgrep mot eldre i Norge – erfaringer og løsningsstrategier. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, Rapport 3/2012.)

Det skjer i alle lag av befolkningen, og rammer begge kjønn. Overgrep og vold mot eldre skjer helst i den private sfæren, og utøveren er som regel en person som står vedkommende nær, og ofte er den eldre avhengig av overgriperen. Det kan være overgrep utøvd av egne barn, barnebarn eller andre nære familiemedlemmer. Noen ganger kan disse overgrepene være økonomisk motivert.

Eldre som utsettes for vold og overgrep er i en utsatt posisjon for helsesvikt, redusert livskvalitet og for tidlig død.

I noen tilfeller kan demens hos den ene i et parforhold føre til overgrep, enten ved at den demente selv blir voldelig, eller ved at omsorgsbelastningen fører til overgrep fra den friske parten. Samtale og tillitt er det viktigste verktøyet for å avdekke overgrep og endringer i livssituasjon. Det er viktig at vi kan tilby de eldre et lavterskel tiltak, som de tørr å ta i mot. Aktuelle samarbeidsparter i slike saker kan være, fastlege, politi, helsepersonell(hjemmesykepleie), kommunale rusteam og familievernkontor.

For eldre mennesker som har vært utsatt for vold over flere år, kan det være særlig vanskelig å be om og ta i mot hjelp. Hjelpeapparatet må motivere over lengre tid og tåle å vite om at et menneske blir utsatt for vold. Ved å lytte, informere og støtte den som er utsatt for vold, kan en i samarbeid med andre etater finne tiltak som fungerer.

6.2 Psykisk utviklingshemmede

Mange mennesker med psykisk utviklingshemming er oftere avhengig av andre i hverdagen. Dette gjelder særlig barn med psykisk utviklingshemming. De har en høyere risiko enn andre barn for å utsettes for vold fra kjente eller støttepersoner utenfor familiene, særlig i forhold til seksuelle overgrep.

Forskning viser at kvinner med lett til moderat grad av utviklingshemming er mer utsatt for vold og seksuelle overgrep enn kvinner med sterkere grad av utviklingshemming. En må imidlertid være bevisst betydningen av evner og muligheter til å kommunisere. Mennesker med alvorlig og svært alvorlig grad av psykisk utviklingshemming, vil i liten grad være i stand til å kommunisere verbalt hva de utsettes for, og overgrepene kan forbli skjult. Internasjonale studier tyder imidlertid på at personer med utviklingshemming er tre til fire ganger mer utsatt for ulike former for vold og overgrep enn den øvrige befolkningen.

6.3 Rusavhengige

Barn som lever med foreldre som har rusproblemer eller psykiske lidelser, har forhøyet risiko for å bli utsatt for vold. En rapport fra Folkehelseinstituttet anslår at nærmere 90 000 barn i Norge hadde minst en forelder som misbrukte alkohol.

Rusmisbruk og psykiske lidelser opptrer ofte sammen. Det dreier seg ofte om svært kompliserte samspill mellom en rekke faktorer som genetisk sårbarhet, oppvekstforhold, livshendelser og sosiale faktorer som sosialt nettverk og fattigdom.

Psykisk syke og rusmisbrukende kvinner kan ha en høyere risiko og være mer sårbare for vold enn andre kvinner. En kartlegging av voldserfaringer blant personer under behandling for rusavhengighet viste at 21 av 26 kvinner hadde vært utsatt for vold i nær relasjon. For 16 kvinner var voldsutøveren nåværende eller tidligere partner (Stortingsmelding 15 «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner»).

En landsdekkende norsk befolkningsundersøkelse avdekket at blant kvinner som var blitt utsatt for fysisk maktbruk fra ektefelle eller samboer, svarte drøyt en av fire at partneren deres hadde brukt alkohol eller andre rusmidler da den siste voldsepisoden fant sted. Videre har studier basert på kliniske utvalg funnet at sannsynligheten for at voldelige menn angriper partneren sin øker når de er har drukket, og at den volden som utøves i alkoholrus som regel er grovere enn den som finner sted i edru tilstand. Det er også mye som tyder på at behandling av alkoholmisbruk blant menn som også er voldelige kan bidra til at voldsbruken på den private arena avtar. De mest utbredte og minst alvorlige formene for partnervold er det vel så ofte kvinner som menn som står bak, og ofte er begge parter fysisk aggressive (Rus og Samfunn «Alkohol og vold i nære relasjoner»).

6.4 Flyktninger og asylsøkere

Innvandrere og flyktningkvinnens livssituasjon og posisjon i samfunnet kan gjøre dem ekstra sårbare. Muligheten til språkopplæring og adgang til bolig, lønnet arbeid, trygderettigheter og hjelpetjenester kan være dårligere enn for kvinner i majoritetsbefolkningen. Sosial isolasjon og manglende sosial integrering, kan øke risikoen for at volden får fortsette og tilta, uten at andre kan bidra til å stoppe den. Flertallet av de som i dag benytter seg av krisesentrenes botilbud er kvinner med innvandrer- og flyktningebakgrunn. I 2011 utgjorde 62 % av brukerne kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn. Tvangsekteskap og kjønnslemlesting er former for vold i nære relasjoner som forekommer i en begrenset del av befolkningen med innvandrerbakgrunn (st.meld.15).

6.5 Partnervold

«Retten til et liv uten vold», står det på Midt-Troms Krisesenteret sine hjemmesider. Partnervold er vold mellom voksne i et parforhold. Et særtrekk er den tette sammenvevingen mellom vold og kjærlighet. Perioder med vold avløses ikke sjelden av perioder med varme og kjærlige handlinger. Sammenblanding av vold og «kjærlighet» skaper forvirring og usikkerhet hos den voldsutsatte. Vold mot partner kan deles i to voldsmønstre: den grove, gjentakende og kontrollerende volden og den episodiske volden som ikke nødvendigvis gjenspeiler et skjevt maktforhold på den andre. Når partnervold blir nevnt tenker enn ofte på at det er menn som utøver vold mot kvinner, i dag vet vi at kvinner utøver vold mot menn. Den som utsettes for volden bebreider ofte seg selv, og opplever skam og skyldfølelse (st.meld.15).

7. Statistikk/Omfang

7.1 Omfang Nasjonalt

Vold i nære relasjoner er et omfattende samfunnsproblem. Basert på ulike spørreundersøkelser fra det siste tiåret anslås det at mellom 75.000-150.000 mennesker i Norge årlig utsettes for vold i nære relasjoner. Hvert år oppsøker anslagsvis 6000-8000 mennesker krisesentertilbudene og/eller anmelder forholdet til politiet (Stortingsmelding 15 «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner»).

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har gjennomført en undersøkelse av forekomsten av vold og seksuelle overgrep i Norge (Tiltaksplan «En god barndom varer livet ut»). Hovedfunn viser:

- 8,2 % kvinner og 1,9 % menn forteller at de har blitt utsatt for alvorlig partnervold.
- 4,9 % av kvinnene og 5,1 % av mennene oppgir at de minst en gang har blitt utsatt for alvorlig vold fra sine foresatte (banket opp, sparket, slått med knyttet neve).
- 27,7 % av kvinnene og 33 % av mennene oppgir at de har blitt lugget, kløpet, ristet eller blitt slått av sine foresatte i barndommen.
- 15,4 % av kvinnene og 11,2 % av mennene har opplevd psykologisk vold fra foresatte i barndommen.
- Like mange kvinner som menn, 10 % har opplevd fysisk vold mellom foreldrene i barndommen.
- 10,2 % av kvinnene og 3,5 % av mennene forteller om seksuell kontakt med en minst fem år eldre person før fylte 13 år.
- Voldtekt og seksuell kontakt før 13 år ble hovedsakelig begått av personer som barna kjenner.

Det ble i 2013 anmeldt til politiet over 2 800 tilfeller av mishandling i familieforhold i Norge. De aller fleste av disse ble registrert som fysisk mishandling, og 51 tilfeller var registrert som grov mishandling. Fra 2005 har det vært en egen bestemmelse i straffeloven om mishandling i familieforhold. Kriminalstatistikken viser at det var 2756 saker i Norge som omhandler mishandling i familieforhold i 2011(Tall hentet fra SSB).

Vold har store samfunnsøkonomiske kostnader i form av økt behov for hjelpetiltak i skolen, psykisk og fysisk helsehjelp, barneverntiltak, samt krisesenterhjelp og økt behov for politiressurser. Den samfunnsøkonomiske analysen av vold i nære relasjoner, som ble offentliggjort i desember 2012, anslår at denne volden koster det norske samfunnet mellom 4,5 og 6 milliarder kroner årlig (Stortingsmelding 15 «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner»).

Ulike instanser som arbeider med mennesker som er utsatt for vold i nære relasjoner, erfarer at det er mørketall i forhold til omfang og som ikke fremkommer på statistikker.

7.2 Omfang Bardu kommune

Barneverntjenesten har per i dag ikke statistikk som viser omfanget av saker med familievold, men fra og med 2013 er årsstatistikken til Statistisk Sentralbyrå (SSB) lagt om, slik at det for framtida vil være mulig å få oversikt over antall meldinger som omhandler vold mellom foreldre eller overfor barn. Barneverntjenesten mottar meldinger som omhandler vold. Erfaringen fra barneverntjenesten er at det er økende antall saker hvor foreldrekonflikten er av en slik grad at barna blir skadelidende.

Legetjenesten og interkommunal legevakt tar imot og behandler mennesker som har vært utsatt for vold i nære relasjoner. Noen pasienter velger å være åpen om hva som har skjedd, mens andre velger å tie og finner på ulike historier som forklarer deres skader. Det føres ikke statistikk på disse pasientkonsultasjonene ved legetjenesten og legevakta pr i dag.

Tverrfaglig ressursgruppe for barn i Bardu kommune behandler 1-5 saker pr år. Dette er likevel ikke et tall hvor enn kan anslå omfang i Bardu, da noen saker går direkte til Barneverntjenesten eller Politiet.

Ungdata undersøkelsen ble gjennomført i Bardu skolen mars 2014. Undersøkelsen tar opp spørsmål om vold, men ingen spørsmål retter seg mot vold i nære relasjoner. Undersøkelsen sier ikke noe om hvem eller hvor ungdommene er blitt utsatt for vold og/eller trusler. Derfor kan ikke resultatene brukes i denne handlingsplan.

Et område man også må ha fokus på er barns vold mot foreldre. Det tenkes her særlig på hjemmeboende "voksne barn" med rus/psykiatriske problemer som utagerer mot sine nærmeste i rus og/eller når vedkommende er psykisk ustabil. Man antar dette er et tabubelagt område, og at foreldre tåler høy grad av utagering før det søkes hjelp.

7.2.1 Statistikk fra Politiet

I løpet av 2012-2013 ble det opprettet 46 voldssaker i Bardu kommune. Voldssaker er legemsfornærmelser, legemsbeskadigelser og familievold. Flere av disse sakene er utelivsrelaterte saker. Det var 12 av 46 voldssaker som var familievoldssaker. For årene 2012/2013 ble det anmeldt til politiet 31 voldshandlinger i Bardu kommune. Familievoldstallene har siste to år ligget på samme nivå. År 2012 var det få familievoldssaker, uten at enn kan forklare dette nærmere.

Voldssaker i Bardu kommune:

År	2014	2015	2016
Antall saker pr år	14 (herav 4 familievold)	10	10

Det kan dreie seg om flere berørte personer i hver sak.

Antall saker som har medført tilrettelagte avhør ved Statens barnehus i Tromsø:

År	2014	2015	2016?
Antall saker fra Bardu	5	2	4

Statens barnehus i Tromsø fører statistikk på antall saker som ledet til dommeravhør/politiavhør pr kommune pr 2013. Kommunene tilhørende Senja tingrett hadde til sammen 31 saker pr 2013.

7.2.2 Statistikk fra krisesenter Midt-Troms:

År	2014	2015	2016
Kvinner			
Menn			
Barn			
Overnattingsdøgn	556	726	589
Telefoner			
Dagbrukere	90	114	105
Oppfølging i reetablering			

Krisesenteret i Midt-Troms skal etter Krisesenterloven gi deltakende samarbeidskommuner, et døgnåpent, helårig, godt og helhetlig krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for vold, eller trusler om vold i nære relasjoner, og som har behov for rådgivning og/eller et trygt midlertidig botilbud. På grunn av små forhold ønsker enn ikke å splitte tallene på kommunenivå. Krisesenteret Midt-Troms gir krisesentertilbud til 10 kommuner, hvor Bardu kommune er en av kommunene.

8. Tjenester i Bardu kommune

Vold vil ha ulike konsekvenser for den som er utsatt både av helsemessig, emosjonell, sosial, økonomisk og rettslig karakter. Det er derfor behov for ulike tjenester for å bistå voldsoffer, voldsutøver og deres familie, også tjenester lokalisert utenfor kommunen. Oversikt over hjelpeapparatet er et viktig tiltak for å forebygge og behandle vold i nære relasjoner.

8.1 Kommunale tjenester:

- Sykehjem og hjemmebaserte tjenester
- Legetjenesten
- Legevakt
- Fysio/ergo, folkehelse
- Helsestasjonen
- Barnevern
- Bo- og oppfølging: Psykisk helse dag og døgn, tjenesten for funksjonshemmede, Bofelleskap
- NAV: Rustjenesten
- Flyktningtjenesten
- Skoler, Barnehager og Kulturskolen

8.2 Andre tjenester:

Det er enkelte instanser utenfor kommunen som har et særskilt ansvar for å gi et tilbud til Barn og voksen som lever med vold i nære relasjoner. Særlig gjelder dette familievernkontorene.

Noen barn og voksne som har vært utsatt for vold og overgrep vil ha behov for spesialisert traumebehandling.

- Politiet
- Statens Barnehus, Tromsø
- Familievernkontoret, Finnsnes
- Midt-Troms krisesenter
- Viken senter for psykiatri og sjelesorg
- Senter for psykisk helse og rusbehandling Midt-Troms, Silsand, Voksenpsykiatrisk og Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk

9. Mål

Alle barn skal oppleve gode og trygge oppvekstvilkår. Barn, ungdom og voksne skal ikke utsettes for vold, seksuelle overgrep eller andre krenkelser i eller utenfor hjemmet. De skal kunne føle seg trygge i sitt nærmiljø, i barnehagen, på skolen og på arbeidsplass.

All bruk av vold strider mot norsk lov og krenker grunnleggende menneskerettigheter. Vold i det private rom aksepteres ikke. Den skal forebygges, bekjempes og lindres gjennom tiltak for å hjelpe og beskytte ofrene, og gjennom behandling og straffeforfølgning av voldsutøveren.

9.1 Nasjonale mål

Forebyggende arbeid, tidlig innsats og samarbeid på tvers av virksomheter skal vektlegges. Barn, ungdom og deres foreldre skal møte et tilgjengelig tjenesteapparat som tilrettelegger for samarbeid og aktiv jobber for å forebygge vold og seksuelle overgrep. Barn som trenger hjelp må fanges opp på et tidlig tidspunkt og gis raskt, riktig og tverrfaglig hjelp. Alle virksomheter innenfor helse-, omsorgs-, barnehage- og skolesektoren skal se barn og unges totale behov, og arbeide på tvers av faglige og organisatoriske grenser (Strategi «Barndommen kommer ikke i reprise»).

Regjeringens plan «Vendepunkt – Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008-2011» har 7 målsettinger:

- Ofrene skal sikres nødvendig hjelp og beskyttelse
- Voldsspiralen skal brytes ved å styrke behandlingstilbudet til voldsutøveren
- Ofrene skal gis tilbud om tilrettelagte samtaler med voldsutøver
- Kunnskap og samarbeid i hjelpeapparatet skal styrkes
- Forskning og utviklingsarbeid skal iverksettes
- Vold i nære relasjoner skal synliggjøres
- Vold i nære relasjoner skal forebygges gjennom holdningsendringer

9.2 Bardu kommunes visjon

Bardu kommunes visjon er trivsel og kvalitet i friske omgivelser.

Kommunens innbyggere skal leve i et samfunn uten vold, overgrep eller frykt for dette.

1. De som utsettes for vold skal få et helhetlig og samordnet hjelpetilbud
2. Informasjon og oversikt over hjelpe- og behandlingstilbud skal være lett tilgjengelig for innbyggerne
3. Ansatte i Bardu kommune skal ha nødvendig kunnskap og kompetanse for å kunne avdekke og følge opp de som lever med vold i nære relasjoner
4. Barn som lever med vold skal ha rett til hjelp i rett tid

10. Tiltak for å nå de kommunale mål

Målene i planen kan i utgangspunktet avstedkomme mange tiltak. Det er i denne planen gjort et bevisst valg ved å ikke ha for mange tiltak. Dette for at planen skal være håndterbar.

Planen skal rulleres i 2019. En antar at arbeidet med de foreslåtte tiltak, samt fokus på temaet, vil avstedkomme ny kunnskap som blir viktig å ha med videre både med hensyn til mål og tiltak ved rulling av planen. Handlingsplan må forankres administrativ og politisk i Bardu kommune, for å kunne skape forståelse for å forebygge mot vold i nære relasjoner.

Noen av tiltakene utløser ingen ekstra kostnad eller kan gjøres innenfor eksisterende rammer. Nye tiltak som medfører økte utgifter må innarbeides i budsjett- og økonomiplan.

Der det er mulig vil kommunen søke på tilskuddsmidler.

Mål 1: Styrke det tverretatlige og tverrfaglige samarbeid ved bekymring om at barn utsettes for vold og overgrep.		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
Utarbeide en felles samhandlingsrutine/avtale mellom politi, statens barnehus og barneverntjenesten	Høst 2017	Leder barneverntjenesten og Politiet v/

Mål 2: Styrke foreldrekompetansen for grupper med særlige behov		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
Utarbeide plan for	Vår 2018	Leder barneverntjenesten og

Foreldreveiledning		leder helsestasjonen
--------------------	--	----------------------

Mål 3: styrke kompetanse vedrørende tema « vold i nære relasjoner»		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
<ul style="list-style-type: none"> • Implementere nettkurs «Vold og seksuelle overgrep mot barn»for alle i kommunen som jobber med barn, herunder ; flyktningetjenesten, barnevernstjenesten, skoler og barnehager • Kjøp av bistand fra SMISO/Stine Sofie Kostnader legges frem ved budsjettbehandling 2018 • Fagdag med tema «vold i nære relasjoner» • Nettkurs for leger og legevaktspersonell 	Høst 2017	Enhetsleder skole og barnehage
	Vår 2018	Leder barnevern og Ledende Helsesøster
		Politi / helse
		Enhetsleder helse, omsorg og barnevern

Mål 4: Styrke tverrfaglig samarbeid og tidlig intervensjon		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
<ul style="list-style-type: none"> • Opprette tverrfaglig ressursgruppe mot vold og seksuelle overgrep • Utarbeide kartleggingsverktøy i tråd med veileder NKVTS 	Høst 2017	Politi v/Katrine Grimnes
	Vår 2018	Enhetsleder helse, omsorg og barnevern

Mål 5: Styrke kapasiteten for å avdekke vold i nære relasjoner med særlig fokus på barn og ungdom		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
Styrke skolehelsetjenesten med 50% stilling. Kostnad kr. 325.000 (innkl sos utg) Legges frem ved budsjettbehandling 2018	Vår 2018	Enhetsleder helse, omsorg og barnevern

Mål 6 : Sette fokus på tema «vold i nære relasjoner»		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
<ul style="list-style-type: none"> Årlig Informasjonsmøte om «vold i nære relasjoner» til pensjonistforeningene og andre lag og foreninger 	Høst 2017 Høst 2018	Politi/helse

11. Evaluering og rullering av plan

I handlingsplanen er det oppført ansvarlig for de ulike tiltakene i planen. Disse har ansvar for oppfølgingen av tiltakene.

Planen er vedtatt for perioden 2017-2019. Planen skal rulleres innen utgangen av 2019.

Arbeidsgruppa for utarbeidelse av denne handlingsplanen med enhetsleder for helse, omsorg og barnevern som leder, har ansvar for å rullere planen..

Vedlegg:

Andre tjenester:

- Alarmtelefon for barn og unge tlf 116 111
- Alternativ til vold Tromsø tlf 77 28 11 60
- Barneverntjenesten tlf 77 18 53 35
- Familievernkontoret, Finnsnes tlf 77 84 54 44
- Helsestasjon Bardu tlf 77 18 55 27
- Interkommunal legevakt tlf 116117
- Krisesenter Midt-Troms tlf 77 84 52 60
- Politi m/polititrådet tlf 77 83 89 60
- PPT /Bardu tlf 77 83 07 50 www.ppt-bardufoss.com
- RVTS Nord tlf 77 75 43 80
- Senter for psykisk helse Midt-Troms/BUP tlf 77 75 47 00
- SMISO (Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep) tlf 77 65 20 44
- Statens Barnehus i Tromsø tlf 77 75 99 50
- Tannhelsetjenesten tlf 77 78 92 50
- Vern for eldre. Nasjonal kontaktelefon 800 30196
- Demenskontakt 40033018
- Nasjonalt kompetansesenter for vold og traumatisk stress
- Forsvarets stressmestringsteam

Referanser/Kilde

Justis- og Beredskapsdepartementet. «Et liv uten vold» Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017.

Det Kongelige Justis- og Beredskapsdepartementet. «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner» Stortingsmelding 15 2012-2013.

Barne- Likestillings- og Inkluderingsdepartementet. «Barndommen kommer ikke i reprise» Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom 2014-2017.

Barne- Likestillings- og Inkluderingsdepartementet. «En god barndom varer livet ut» Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom 2014-2017.

Isdal, P. (2000). «Meningen med volden». Kommuneforlaget.

Rus og Samfunn. «Alkohol og vold i nære relasjoner». <http://www.rus.no/id/614.0.5.6.2014>

Justis- og Beredskapsdepartementet. «Vendepunkt» Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008-2011.

